

Länsstyrelsen Jämtlands län

Lantbruksenheten
Johan Olsson
010-2253282

Beslut

Datum
2016-11-21

Diarienummer
280-6590-2016

Regeringen
c/o Näringsdepartementet

10333 Stockholm

Yttrande över remiss, ert dnr N2016/03080/DL

Betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Sammanfattning

Utredningen ger en mycket fyllig bild av hur det ser ut idag - bra att regeringen ser att landet behöver stärka och trygga dricksvattenförsörjningen.

De föreslagna åtgärderna knyter väl an till utredningens bakgrundsmaterial, men trots detta är det svårt att i utredningen återfinna konkreta förslag på åtgärder och faktiska insatser kopplade till klimatförändring och klimatanpassning.

Länsstyrelsen anser att förslaget om att kommunerna ska vara skyldiga att ansöka om vattenskyddsområden för allmänna vattentäkter är bra. Det harmoniserar med vattenmyndigheternas åtgärdsprogram där inrättande av vattenskyddsområden ingår och ger därmed en tydlighet kring vad som krävs av kommunerna. Förslag till lagändringar gällande processen, samråd ansökans innehåll ger tydliga och enhetliga krav för samtliga som ska driva processerna kring framtagande av nya vattenskyddsområden samt revidering av befintliga områden med gamla föreskrifter.

Tydliggörande av Länsstyrelsens roll i de regionala dricksvattenfrågorna framhäver betydelsen av att skyddet av dricksvatten beaktas i alla former av planering. Detta i sin tur medför att statusen för dricksvattenskyddet ökas vilket underlättar samarbete och samverkan mellan berörda parter.

Förslaget om att inrätta ett Nationellt dricksvattenråd och ett Kunskapscentrum vid Livsmedelsverket är mycket positivt. Det borgar för att kunskap inom området sprids till alla berörda. Uppföljning är viktigt och förslaget om en kontrollstation år 2020 är därför värdefullt. Länsstyrelsen instämmer med utredningen om VAKAs viktiga roll, men anser att ansvaret för VAKA även fortsatt bör bäras av Livsmedelsverket där en fortsatt långsiktig finansiering säkerställs.

Förslaget om att införa nya paragrafer om samverkan och förnyelse- och underhållsplaner i Lagen om allmänna vattentjänster är bra. Med tanke på hur avloppsfrågor påverkar dricksvattenförsörjningen så borde även skyldighet för kommunerna att upprätta va-planer införas. Va-planerna är en viktig grund för hanteringen av dricksvattenskyddet i kommunerna.

Utredningens uppdrag omfattar inte enskilt vatten, som utgör en viktig del av dricksvattenförsörjningen idag, speciellt i glesbygdsmråden. Det finns ett stort behov

av ökad kunskap om vattenkvalitet i enskilda och samfällda vattentäkter, samt hur dessa ska skyddas på ett ändamålsenligt sätt. Detta är en viktig folkhälsofråga. Det vore därför önskvärt att fortsatt arbete med dricksvattenfrågan även inkluderar enskilda och samfällda vattentäkter. Länsstyrelsen vill dessutom föreslå att alla allmänna vattentäkter som tillhandahåller mer än 10m³/dygn eller försörjer fler än 50 personer ska omfattas av uppgiftslämningen, trots att rapporteringen till EU inte omfattar dessa vattentäkter.

Kommentarer till specifika avsnitt

1.5

Förslag till komplettering av punktsats 6 (s. 56) i kursiv text nedan:

” 6. redovisning av potentiella föroreningskällor och risker kopplade till pågående mark- och vattenanvändning *och hur de potentiella föroreningskällorna och riskerna kan komma att förändra sig vid en klimatförändring.*”

1.10

Kommentaren rör s. 68, specifikt 3 §.

Länsstyrelsen ställer sig frågande till varför det är önskvärt att innebörden av att "leda ett nationellt samordningsarbete" ej specificeras ytterligare. Den nya lydelsen är mindre specifik än den gamla vad gäller hur mycket arbete som ska göras och på vilket sätt. Fördelen med en mindre specifik lydelse är att det öppnar möjligheter att lättare kunna ta upp nya frågor i den takt de uppkommer.

5.4

Positivt att fallstudier har utförts för att beskriva de olika förutsättningar som råder för Sveriges vattentäkter i skenet av ett förändrat klimat. De klimatutmaningar som vattentäktarna i Norrlandslänen står inför kan vara annorlunda än de i södra landsdelarna. Det hade därför varit en fördel ifall en av de sex fallstudierna som genomförts har varit placerad i Norrlands inland för att belysa de förutsättningarna som råder där, speciellt då det ligger inom utredningens uppdrag att beakta glesbygdens särskilda förutsättningar.

6.5.3

För att få genomslag i den kommunala samhällsplaneringen anser Länsstyrelsen att det är av stor vikt att de regionala vattenförsörjningsplanerna bryts ned på kommunal nivå så att kommunala vattenförsörjnings- eller va-planer tas fram. I dessa bör också samverkan mellan kommunerna inom ett avrinningsområde eller vattensystem beaktas så att den kommunala samverkan följer vattnets väg vilket möjliggör ett tydligare fokus på uppströmsarbete och åtgärder vid källan.

Beslut

Datum
2016-11-21

Diarienummer
280-6590-2016

6.5.5

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att arbete med planering är en viktig del i skyddet av vattentäkterna. Bra att man tydliggör Länsstyrelsens roll och lyfter behovet av vägledning för att ensa de regionala vattenförsörjningsplaner som tas fram, även om det är viktigt att beakta de olika regionala förutsättningarna. Att utveckla regionala vattenförsörjningsplaner är av stor vikt för det framtida dricksvattenskyddet. Framtagna vattenförsörjningsplaner måste ständigt ajourhållas för att bli det levande dokument som krävs för att föra arbetet med dricksvattenskyddet framåt. Vägledning från centrala myndigheter blir en viktig del i det arbetet och de bör därför prioriteras. Länsstyrelsen delar åsikten att det i nuläget inte behövs regleras i författning utan kan följas upp vid kontrollstation 2020.

Relevant jordarts- och berggrundsgeologisk kartering, som i sin tur kan ligga till grund för en hydrogeologisk kartering eller bedömning, utgör ett viktigt underlag för att ta fram en regional vattenförsörjningsplan med bedömda potentiella och prioriterade dricksvattenresurser. Detta underlagsmaterial är också väsentligt när vattenskyddsområden ska avgränsas, något som också påpekas under avsnitt 7.2.1 Utformning av skyddsområde. Ett aktuellt högupplöst karteringsunderlag med jordarter och berggrund saknas dock för merparten av Jämtlands län, något som påpekats i den regionala vattenförsörjningsplanen för länet.

6.6.2

Det är positivt att utredningen uppmärksammar *glesbygdens särskilda förutsättningar* när det gäller skydd av allmänna vattentäkter. Det är viktigt att den vägledning om konsekvensutredningar som ska tas fram även behandlar de faktorer som är aktuella ur ett glesbygdsperspektiv. En kommentar i sammanhanget gäller vattendomar.

Utredningen bedömer att tillstånd för uttag av vatten enligt 11 kapitlet miljöbalken ska finnas innan vattenskyddsområde beslutas. Länsstyrelsen konstaterar att det idag inte finns den juridiska kopplingen i Miljöbalken och att det beslutas om vattenskyddsområden för befintliga vattentäkter även om vattendom inte finns. I ett glesbygdslän som vårt finns många små allmänna vattentäkter som fungerat i många år utan att någon negativ påverkan av uttagen konstaterats. Här bör en bedömning kunna ske från fall till fall om beslut om vattenskyddsområde alltid måste föregås av en tillståndsprövning enligt 11 kap Miljöbalken.

7.7.1

Länsstyrelsen instämmer i att det är lämpligt att även processen för ansökan regleras i förordningen. Genom reglering av samrådsförfarandet och av vad en ansökan ska innehålla ökar tydligheten för alla parter som är delaktiga i processen om beslut om ett vattenskyddsområde. Likheten med prövningar i Miljöbalkens 9 och 11 kapitel kan bidra till att arbetet med vattenskyddsområden lyfts fram och att statusen på vattenskyddsarbetet höjs. Det i sin tur borde leda till en ökad förståelse för vikten av att arbeta med frågor om dricksvattenskydd såväl hos kommuner och länsstyrelser som

inom andra myndigheter och organisationer som är berörda av de beslut som fattas om vattenskyddsområden.

7.7.2

När det gäller konsekvensutredningar så konstaterar Länsstyrelsen att mycket av det som beskrivs kring konsekvensutredningar redan behandlas i samband med den prövning som görs av förslag till vattenskyddsområden. Det sätts dock inte alltid på pränt i de beslut som skrivs. Kraven på dokumenterade konsekvensutredningar kommer, i alla fall till en början, att innebära en ökad tidsåtgång. Det är här viktigt att vägledning från Havs- och vattenmyndigheten snarast utarbetas så att Länsstyrelserna redan från början kan få en enhetlighet och samstämmighet i framtagna konsekvensutredningar.

7.7.4

Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att beslut om vattenskyddsområden ska tas på regional nivå. På så sätt fås en tillräcklig närhet till berörda men även en god överblick gällande den regionala dricksvattenförsörjningen. Överlag innebär förslaget att fler arbetsuppgifter tillförs länsstyrelserna vilket kräver utökade resurser. Ett utökat ansvar för länsstyrelserna att besluta om vattenskyddsområden torde innebära att det regionala arbetet med dricksvattenfrågor lyfts fram. Det innebär i sig att även samarbetet mellan kommunerna gällande dricksvatten underlättas.

8.2.2

EU:s dricksvattendirektiv ställer krav på kvaliteten på dricksvatten med avseende på både mikrobiologiska och kemiska parametrar. Regelbunden kontroll av dricksvattnets kvalitet görs därför enligt Livsmedelverkets föreskrifter. Eftersom inga krav ställs på kontroll av kvaliteten på råvatten har provtagning och analys av råvattenkvalitet blivit eftersatt och behöver öka för att uppfylla de krav på övervakning som ställs inom EU:s ramdirektiv för vatten.

Dricksvattendirektivet inbegriper även parametrar som gäller mikrobiologi och radioaktivitet, parametrar som det saknas riktvärden för inom vattenförvaltningen. Har en vattentäkt problem med höga halter av mikrobiologiska parametrar kommer den fortfarande att ha god status inom vattenförvaltningsarbetet, vilket är en önskad diskrepans. För att nå en högre grad av samstämmighet bör därför riktvärden för mikrobiologiska parametrar tas fram för arbetet med vattenförvaltning. De relativt omfattade råvattenanalyserna av mikrobiologi som görs redan idag av vattenproducenterna kan då användas även för vattenförvaltningens syften.

8.3.9

Kommentaren omfattar Rapportering av dricksvattenkvalitet, s. 527, och inkluderar även avsnitt 1.4 och 1.9

Länsstyrelsen ställer sig frågande till varför uppgiftslämningen begränsas till de vattentäkter som tillhandahåller mer än 1000 m³/dygn eller försörjer fler än 5000

Beslut

Datum
2016-11-21

Diarienummer
280-6590-2016

personer. Detta är ett minimikrav för rapportering till EU enligt dricksvattendirektivet. Dricksvattendirektivet, och även EU:s ramdirektiv för vatten, omfattar dock alla vattentäkter som tillhandahåller mer än 10 m³/dygn eller försörjer fler än 50 personer. Inom vattenförvaltningen finns behov av att inhämta information för de vattentäkter som omfattas av EU:s ramdirektiv för vatten. Om det ska byggas upp en databas för dricksvattentäkter på Livsmedelsverket är det en klar fördel ifall denna består av samtliga allmänna dricksvattentäkter oavsett storlek för att få en samlad bild av situationen i landet. Vi föreslår därför att alla allmänna vattentäkter som tillhandahåller mer än 10 m³/dygn eller försörjer fler än 50 personer) ska omfattas av uppgiftslämningen även om rapporteringen till EU begränsas till de vattentäkter som tillhandahåller mer än 1000 m³/dygn eller försörjer fler än 5000 personer.

8.4

Kommentaren omfattar Rapportering och lagring av råvattendata, s 562.

Vattentäktsarkivet vid SGU utgör en väsentlig del i det samlade kunskapsunderlaget för grundvattnets kvalitet och används inom arbetet med både miljömål och vattenförvaltning. Det är av stor vikt att Vattentäktsarkivet drivs vidare med bibehållen hög kvalitet för att säkerställa användningen av dessa råvattenanalyser även om ansvaret för att samla in information om dricksvattenkvalitet nu ligger på Livsmedelsverket.

8.4.7

Länsstyrelsen ställer sig bakom utredningens bedömning att en bättre samverkan mellan olika aktörer bör komma till stånd för att nå en effektivare miljöövervakning. Det finns ett behov av ökad samverkan inte bara mellan vattenförvaltning och dricksvattenproducenter, utan även kopplat till miljömålsarbetet och andra verksamheters egenkontroll/recipientkontroll. Länsstyrelsernas roll att samordna miljöövervakningen i länet bör tydliggöras. Behovet av övervakning av råvatten i relation till annan miljöövervakning bör klargöras inklusive behovet utifrån ett förändrat klimat. Vattenmyndigheterna har en samlade roll för all miljöövervakning som sker i vattenförekomster och ansvarar för lagring och presentation av den samlade bilden övervakning via VISS. En förutsättning för att vattenmyndigheterna ska kunna begära in råvattendata är att råvattenanalyser görs av vattenproducenterna. Det är därför av stor vikt att Livsmedelsverket föreskriver om råvattenanalyser för att nå en ökad övervakning av råvatten. De nya kraven bör dock följas av en tydlig motivering så att inte de bara tolkas som en extra börda för redan ansträngda kommuner.

12.3

Den på s. 829 förslagna ändringen av miljöbalken som ger en skyldighet för kommunerna att ansöka om inrättande eller omprövning av vattenskyddsområden för alla större allmänna vattentäkter, för det positiva med sig att det underlättar när man ska göra avvägningar mellan olika intressen i kommunernas översiktsplaner.

Beslut

Datum
2016-11-21

Diarienummer
280-6590-2016

12.5

Mycket bra att utredningen har insett värdet av VAKA och att det ska få fortsätta i Livsmedelsverkets regi. Det som inte framgår är varför eller hur man tänker att det ska knytas närmare kommunerna. Dessa, som redan idag är hårt ansträngda, ska enligt förslagen omfördela avgifter och skatter för att förbättra skyddet inom dricksvattenområdet. Små kommuner har inte den möjligheten idag, att ge likvärdigt skydd för dricksvattnet, t ex Härjedalens kommun med få betalande kommunmedborgare kontra stort ledningsnät och användare som inte betalar skatt i kommunen.

I utredningen förslås VAKA-gruppen att över en tid finansieras av Livsmedelsverket, för att man därefter ska se över finansieringen och eventuellt föra över det till aktörerna. Länsstyrelsen instämmer med utredningen om VAKAs viktiga roll, men anser att ansvaret för VAKA bör ligga på Livsmedelsverket tills vidare och där en fortsatt långsiktig finansiering säkerställs. VAKA är en resurs som används och bidrar med expertkunskap för drabbade kommuner. Vid andra typer av händelser kan exempelvis MSB ställa upp med expertkunskap till en drabbad kommun. Det bör inte se annorlunda ut för händelser med dricksvatten. Det bör därför finnas en nationell förstärkningsresurs med expertkunskap och den bör finansieras långsiktigt av staten.

12.10

Länsstyrelsen anser det viktigt att en kontrollstation 2020 sätts upp för att se att de åtgärder man vill genomföra verkligen får ett resultat. Viktigt också att Livsmedelsverkets får detta uppdrag tidigt med tillhörande medel och att även frågor beträffande klimatanpassning och krisberedskap tas med i denna kontrollstation.

13

Utredningen föreslår att fördjupade regionala uppföljningar av kommunernas analys- och planeringsarbete inom krisberedskapen genomförs och att engångsresurser för detta tillförs länsstyrelserna.

När det gäller uppföljningsarbetet anser Länsstyrelsen det angeläget att detta sker med ett långsiktigt perspektiv. Tanken är bra med en fördjupad granskning men det måste ske kontinuerligt. En engångsinsats utan återkommande uppföljning brukar inte alltid ge någon bestående förbättring. Viktigt att tänka på här är här att detta arbete till allra största delen är rena kommunala angelägenheter. Förslagen finansiering ger inte mycket spelutrymme för Länsstyrelsen att agera mer långsiktigt.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Beslut

Datum
2016-11-21

Diarienummer
280-6590-2016

De som deltagit i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Susanna Löfgren med länsveterinär Johan Olsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också biträdande länsråd Bengt-Åke Strömquist och miljöskyddshandläggare Gunbritt Nilsson deltagit.

Susanna Löfgren
Länsråd

Johan Olsson
Länsveterinär